

САМАНТА ШВЕБЛИН

БОЖАНСТВЕНА ЖИВОТИЊА

Скоро двадесет година после несреће, Елена ме зове у Лион. Не препознајем јој глас, али кад каже своје име, савршено знам с ким разговарам.

Неколико секунди слушам је како дише, придржавам телефон раменом и палим цигарету. Полако, покушавајући да не направим никакав звук, излазим на балкон који гледа на парк, седнем у једну столицу и скидам сандале одгуркујући их ножним прсти-ма. Жели да разговара о Пети, свом сину. Жели да зна чега се ја сећам од ноћи несреће. Глас јој је миран и храпав. Питам се да ли је то због протеклих година или је онај њен тако слатки глас изненада нестао тог последњег пута кад смо се виделе.

Подигнем боса стопала на другу столицу, боле ме пете и ноге. Била сам у Мадриду још јутрос и једва сам стигла да оставим кофер на уласку у стан кад је зазвонио телефон.

– Где си, Елена? Да ли си у Буенос Ајресу?

Питам је да добијем на времену, да стигнем мало више кући пре но што се препустим овом разговору. Њена тишина ми буди сумњу да никад није изашла из Хурлингама, да можда и даље живи у кући где се све десило.

– А ти? – каже Елена – и даље путујеш?

Мислим на нову канцеларију у Марсеју, на катедру урбаног планирања у Барселони, на комерцијални развој периферије Бордоа. Али кад замислим Елену како седи на клупи која им је била у широком ходнику између кухиње и дворишта, кад је замислим како ми говори са те клупе од дебла дрвета и с ногама од гвожђа коју је њен отац алкохоличар за њу направио сопственим рукама као свадбени поклон и коју она никад није хтела да избаци из куће, онда само кажем:

– Да, помало. – И чекам да чујем шта ће она рећи.

– И даље имам твој сако.

Какав сако? Има туце капута у мом плакару, али се не сећам оних које сам носила раније.

– Умирем, Лејла. Зато те зовем.

Гледам у своја стопала, мрдам прстима. Даље од балкона, ветар милује крошње дрвећа. И наједном помишљам на коња. После много година, поново помишљам на њега, на први пут кад сам га спазила, запањујуће јасно. Ишла сам ка Елениној кући право са аеродрома и такси се зауставио на једном семафору у авенији Вергара, тик поред животиње. Био је натоварен, вукао је кола са гомилом натрпаних душека и један човек га је шибао бесомучно да напредује. Увек је било коња на периферији Буенос Ајреса, али у то време ја сам већ неко време живела у иностранству и та слика ме је уздрмала.

Трбух коња је био тако близу да сам могла да избацити руку из кола и дотакнем га. Деловао је надувено, несразмерно са остатком тако мршаваг тела. Криве ноге, излизана длака око амова. Али нарочито се сећам како је коњ окренуо главу и погледао ме. Погледао ме је директно, тим великим, тамним очима.

– Знам да је било одавно – каже Елена – али... сећаш ли се костима који је те ноћи носио?

Пета, оног који је сам направио? Хоћу да ми неко прича о мом Пети. – Кад се Елена закашље, наслућујем да се од тога толико променио њен глас. Молим те, ти си била тамо. Кога да питам, ако не тебе.

Сачекам неколико секунди, Елена не каже ништа, тако да упитам:

– Болесна си? – Шта ти је?

– Свеједно је, Лејла, имамо шездесет и кусур година и нећу дочекати следећи месец.

Глас јој мало поскочи, као да је устала. – Већ неко време покушавам да ступим с тобом у везу.

– Да ли си у Хурлингаму? – питам.

Обе смо рођене у Хурлингаму, али смо се упознале на факултету, на студијама архитектуре.

– Да – каже Елена.

Мислим на Алберта и сад покушавам да не питам за њега.

– Али, преселила си се? – питам.

Сећам их се у дворишту, у истом великом дворишту где се десила несрећа.

– И даље сам у кући. – Чујем како кашље. – Сачекај тренутак.

Чини се да оставља телефон на клупу и да се удаљава. Оставља ме саму у њеном ходнику, тако близу тог дворишта да ми се у Лиону жежи кожа на рукама.

Алберто и Елена су се венчали годину дана пошто су се упознали. Нас троје је дипломирало истог децембра, али ја сам сместа прихватила посао у француској агенцији и отишла из Аргентине. Увек сам им писала ако бих пролазила кроз Буенос Ајрес и онда би ме они позивали да вечерамо у њиховој малој кући у средњоста-лешкој четврти, преуређеној под строгим надзором архитеката. Били су високи и робусни, носили светле кошуље и панталоне својствене архитектурама, с њиховим дизајнираним сатовима помало лабаво закаченим око зглобова. Елена је везивала косу у кестенасти коњски реп, а коврце око чела су јој се дизале као мали федери. Алберто би их понекад смештао иза њених ушију. То је радио нежно, али нарочито кад би она узимала реч а он почињао да блуди.

Преко телефона чујем звук врата од фрижидера. Сећам се сваке појединости те кухиње. Само два корака је потребно за повратак у ходник, практично продужетак дворишта, јер је клизећи прозор којим су заменили зид у првом преуређењу био увек отворен. И баш ту, посађена на клупи, Елена је волела да „осети ваздух”. Кућа није била велика, али су порушили неке преградне зидове и зна-лачки поставили осветљење и фотеље да тако изгледа. Добили су малог неколико година после дипломирања и васпитали га истом заједничком пажњом и посвећеношћу којима су приступали свим својим професионалним пројектима. Били су девет година венчани кад сам их посетила тај последњи пут.

Елена протестује и фркне, нешто пада на пут. Ко ме ћу да пре-причам овај позив, помислим. Нико у Француској не зна за ово. Ни Елена, заправо, не зна шта ми се десило те ноћи, осим несреће. Зове јер хоће да чује неког ко ће нешто рећи о Пети. Не изгледа да наслућује било шта више.

Кораци се враћају, Елена подиже телефон. Клупа шкрипне кад она поново седне.

– Пијем фернет – каже – желим да стекнем бар један порок пре но што умрем. Мислиш ли да имам времена?

– Наравно. Можемо да попијемо по шест оваквих сваког дана док телефонирамо.

Смејемо се. Ако је њој то стварно потребно, ја сам спремна да јој правим друштво. Увек је тако, схватам колико ми наједном неко неостаје, с тескобом што нагло стиже, и морам да уложим напор да се не разнежим.

Чујем је како пали цигарету, нисам знала да пуши. Покушава да се сетим неке појединости везане за Пету, али само видим

коња. Елена удише и цигарет-папир крчка, сагорева. Неће да каже више ништа док ја не почнем да говорим.

– Он ми је отворио врата.

Елена избацује дим спорим издисајем, готово с олакшањем.

Звао се Педро, али су га звали Пета. Упознала сам га кад му је било две године, у првој од десетак посета Буенос Ајресу кад је моја агенција узела учешћа у развоју кула у Пуерто Мадеру. Видела сам га, такође, једном кад му је било четири године, али је мали већ био заспао. И онда тај пут, са његових седам, све слике које ми сада пристижу су из те последње посете. Видим га како стоји код врата, обучен у дуго одело, направљено од металик папира, испрсио се круто као жандар.

Причам Елени како сам га видела, тако великог, и њих двоје, „тебе и Алберта”, кажем, како спремате мезе у дворишту, идете тамо-амо, до кухиње, тако складно ефикасно као што сте све радили. Кажем „радили” и сачекам неколико секунди да видим да ли ће она нешто појаснити у вези са Албертом. Описујем кућу, велико огледало које су управо наместили у холу. Како сам била уморна од пута и како је прва чаша у дворишту све олакшала. Невероватно чега се све неко сети двадесет година касније. Да је, на пример, био босоног и да су плочице у дворишту још биле млаке. Можда су осећања ужитка и бола оно што увек оставља најживотнији траг, јер је то оно што се дешава телу. Или је можда зато што је било неко време кад сам много прекопавала по тим сећањима, па сам ја лично одабрала којим детаљима се вратити како бих покушала да схватим оно што се десило.

На мом балкону, сутон почиње да тамни.

– И ја ћу да спремим једно пиће, Елена.

– Чекам те.

Остављам телефон на столици, уђем и пролазим кроз два велика дневна боравка до трпезарије. Питам се да ли би се Елена осећала лагодно међу толиким библиотекама. Да ли би одобрила моје фотеље, велики витраж у отвореној кухињи, орахов паркет који се мој други бивши муж постарао да постави. Отварам мали комад намештаја у којем држим пиће и сипам себи мало вискија. Елена само жели да неко именује Пету за њу. Да опише како је везивао пертле на шареним патикама, његову до ситница неуредну собу, његове меке кратке нокте пуне трагова боја. Онда ми падне на памет: можда је ово наш последњи разговор, отуд овај позив, и тако ми постаје јасно да ћу, иако она само жели да слуша о Пети, да јој причам о коњу.

Врћам се са својим вискијем сређујући сећања, збуњена оштрином којом се размотавају у мојој глави.

– Јеси ли ту? – питам.

– Да.

– Немам деце, Елена. Нисам их имала, али... мислићеш да је ово нешто моје, лично, да нема везе са оним што се десило Пети.

Чекам, тишина у Елени је увек била пометеност.

Објасним јој шта сам открила оне ноћи пошто сам неко време причала са Петом, лежећи на тепиху. Ја сам већ знала за дечакове ексцентричности и колико је даровит цртач био. Неке две године раније, проучио је путању дневне светлости по зидовима и „изложио“ је своја дела качећи их само у тим зонама „праве“ светлости. За ту његову опсесију да црта коње и контролу коју је, са седам година, имао над перспективом и бојама. Многи родитељи су прецењивали дар своје деце, и ја нисам знала до тог тренутка све оно што се заиста дешавао у Петиној глави. Али можда јер је био син архитеката, можда због чистог дара, Пета је био један изненађујући случај.

Те ноћи, кад је мали отишао сам у своју собу, Елена и Алберто су навалили да баш ја проверим да ли ће да опере зубе и легне. Сместа сам прихватила кад су ми весело признали да, кад имају неког на вечери и кад Пета заврши с јелом, он одговара само на питања гостију, а с њима престаје да разговара. Мислили су да је то његов начин да нове људе позове у своју собу. Прихватила сам изазов и кад сам остала насамо са малим упитала сам га зашто се тако понаша. Пета је рекао: „Правим се као да су мртви“, и почео да се смеје стављајући шаку преко уста, забављен сопственом игром. Позвао ме је да легнемо на тепих да ми покаже таваницу, па ми је показао сазвежђа која је означавао неким штапићем, љуштећи фарбу. Са пода су се једва примећивала, јер их је само назначавало, да би их насликао све одједном за следећи Еленин рођендан. Упитала сам га како је успевао да сам досегне тако високо, а он је рекао: „Имам посебну технику“, али ми није објаснио која је. Лежали смо тако неко време на леђима, док се он није окренуо према мени, врло озбиљан и упитао ме: „Да ли си се некад пробудила усред ноћи? Кажем пробудила онако, а да те нико не пробуди, стварно пробудила?“

Био је изузетан дечак, а истовремено скроз нормалан. Једино изузетно, заправо, дотад се догађало у мени: лежећи на тепиху крај њега, маштала сам на тему да бих неком могла да будем тако специфично потребна, тако ексклузивно. Међутим, ја нисам желела да будем мајка, то ме никад није занимало.

Елени не причам ништа од тога, да ми је Пета постављао питања, а ја мислила да оно што пита делује једноставно, али је сувише сложено; мислила сам да ли ће одрасли који окружују овог малишу

разумети величину овог питања. Мислила сам, ја могу да га разумем, ја могу да му одговорим не варајући га нити га уништавајући. То је била моћна интуиција, дамари који су ми потврђивали: овај дечко је нешто превише драгоцено, ти би свакако била у стању да чуваш тако нешто.

Њој само причам оно што је мали потом рекао: „Не желим да будем архитекта.” Не кажем јој шта сам помислила: да је чврстим тоном којим је говорио, начином на који су му сијале очи док је откривао смисао својих речи, такође давао на знање „ја сам нешто тако велико да не могу да допустим себи свет људи”. Нити сам јој рекла да сам смишљено сачекала неколико секунди пре но што сам опет проговорила, како би Пета до краја уживао у сопственом открићу и био у стању да га препозна у свем његовом сјају, нити да сам потврдно климнула као да кажем: „Да! Да! То је истинска истина! Можеш да будеш шта год пожелиш!”

Елени само кажем оно што сам касније упитала Пету:

„А шта би ти да будеш?”

„Желео бих да будем коњ.”

– Коњ? – Еленин глас подрхтава у телефону.

Причам јој како сам устала с пода у једном скоку и предложила Пети да вежбамо.

„Да вежбамо да будемо коњ?”, упитао је, „а како се то ради?”

„Како год ти замислиш.”

Пета је такође устао једним скоком. Сигурност мог одговора изгледа да га је испунила енергијом.

„Бити коњ се вежба ходајући једном ногом испред друге”, рекао је.

„Савршено! Вежбајмо!”

Ходали смо поравнати, с краја на крај собе, испружених руку и отворених шака, правећи се да улажемо грдан напор да не изгубимо равнотежу.

„И што се више жмури, више си коњ”, рекао је Пета.

„Савршено!”

Зажмурили смо и вежбали још једном тамо-амо.

„И што се у висину више иде...”, Пета је скочио на руб кревета, „...више си коњ.”

Искорачио је једном ногом испред друге по дрвеној греди и покушао да напредује жмурећи.

Елена прави неки звук у телефону, збркан и грлени, као да је прогутала нешто пуно бола а ја знам да мисли на ивицу према дворишту.

– Кад си отишла из собе, да ли је већ лежао?

Не сећам се, али одговорим да јесте. Остајемо у тишини и више не знам да ли треба да наставим.

– Ај, Лејла. – Чујем крцкање њеног цигарет-папира. – Колико год да боли, било шта што ми кажеш о Пети је као да сам неколико секунди дуже са њим. Хвала.

– Има још нешто. Нешто што желим да ти испричам.

Мислим на двориште, Пета се играо тамо откад је почео да пузи, Елена седи на клупи у ходнику, увек близу, увек позорна. Читала је, радила, говорила преко телефона, с једним оком све време на Пети. Понекад се ослањала о зид и склапала очи, али не би заспала. Сећам се мрље на тапету боје слоноваче у висини њене главе, као неког магловитог облака. Да ли ће умрети тако седећи? Има ли ичега што могу учинити да је подигнем с те клупе? Да је подигнем – али, чему?

– Кад је Пета пао са ивице... – почнем, али станем.

Гледам парк даље од балкона: у Лиону је већ дубока ноћ.

И наједном ту су све речи које почињем да јој говорим у телефон. Више не могу да одлучим шта је логично а шта није, шта би могло да буде болно а шта подношљиво. Причам оно што се десило тако како ми се јавља из памћења: звук тела које удара о плочице дворишта. Како нама трома треба секунд да схватимо, да се окренемо за столом и да реагујемо. Како су коначно њих двоје скочили са столица и појурили ка Пети. Алберто није желео да га помера, Елена га је подигла и привила уз себе, желела да викне али није могла, јер ни дечко ни она нису дисали. Елена је била на коленима и крв се ширила око ње, чинило се да је сав проблем у томе што превише стеже свог сина. Сећам се да сам устала од стола и рекла: „Позваћу хитну помоћ.” Али нико није потврдио нити се померио. Отишла сам у кухињу и позвала. Дала сам адресу, одговорила на нека питања и кад сам прекинула везу више нисам могла да се вратим у двориште. Мој сако је био на клупи у ходнику и тамо сам га оставила. Изашла сам из куће. Затворила полако врата и звук браве ми је потврдио да сам већ била с друге стране. Задржала сам се гледајући у кваку док нисам чула Еленино запомагање. И онда, још увек се не осврћући, предосетила сам нешто чудно из својих леђа. Нисам се усуђивала да се окренем и да погледам. Чело ми је оросио зној који се сливао све до браде и ударао о плочице. Осврни се, рекла сам себи, најгори бол је остао у кући, Елена је и даље кукала, шта год да се деси сада, неће те убити. И осврнула сам се ка улици.

Опружено на асфалту, под слабим светлом јединог фењера на крају раскршћа, тело је изгледало тако нескладно и велико да је потрајало док нисам схватила шта је. Био је то коњ, лежао је на

асфалту као да је однекуд пао. Полако сам му пришла, покушавајући да га не уплашим. Убрзано је дисао, његов отекли трбух се надувавао и издувавао, развлачећи под узенгијама истрошену кожу. Велике тамне очи су тражиле у ноћи и ја сам била убеђена да су тражиле мене. Подигао је главу да ме погледа право у очи. Фркнуо је, покушао да се подигне, али није могао. Клекнула сам крај њега, загрлила му главу и наслонила своје чело на његово. „Бићеш добро”, рекла сам му. „Само мирно.”

Прво су стигла кола хитне помоћи, потом полиција. Показала сам им кућу да их усмерим. Сместа су се појавили неки суседи. Пришли су, угледали коња и остали тако да стоје, збуњени. И све то време, ја сам била тамо где сам се затекла, грлећи животињу.

Неколико минута касније, видела сам Алберта и Елену како излазе из носила. Иза мојих леђа, неки сусед је позивао ветеринарску хитну помоћ. Нешто је Елени скренуло пажњу и она је погледала према мени, збуњена. Попела се у амбулантна кола посрћући. Болничари су затворили врата и оштра бука сирене се удаљила пуном брзином.

Правим паузу. Удаљим начас телефон и уздахнем. Неколико секунди потом је питам:

– Сећаш ли се коња?

Елена ништа не каже.

Опело је одржано три дана касније, а потом сахрана. Пре но што сам отишла, загрлила сам их једно по једно, прво Алберта, после Елену, по први пут одвојене, непомичне међу присутнима, позорним на неки чудан начин: на подлогу, на најмање звуке, тражећи у тој буци нешто што као да су држали у руци секунд раније.

Побринула сам се за коња који је неколико дана провео код ветеринара на агрономском факултету, опорављајући се. Пронашла сам неке штале у Лухану, где су ми учинили добру цену да га тамо чувају читаву годину ако платим унапред. Била сам спремна да потрошим на њега читаво богатство, али две недеље касније неко ме је пронашао у Лиону да јави како је неки човек тражио животињу и да је она поново са својим газдом. Верујем да сам тих дана позвала Хурлингам да видим како су, али их нисам нашла. Или сам можда намеравала да их зовем и на крају нисам то учинила. Као ни они. И више нисмо говорили.

Чујем на телефону пуцкетање, шкрипање ногу клупе. Да ли је то Елена устала? Да ли посматра двориште? Чега сада има у дворишту? Зашто ништа не каже?

– Елена, да ли си ту?

Понекад сањам да се враћам у Буенос Ајрес. Готово увек сам у таксију, пажљиво гледам кроз прозор. И онда га видим. Сместа га

препознајем. Боју, висину, уши. Уморно вуче кола. Огромна кола, несразмерна његовој величини. Тражим да се кола зауставе, излазим и трчим ка њему. Човек који га бичем гони не схвата шта се дешава, затеже узде да га заустави. Коњ стаје, фркће, окреће се ка мени. Дотичем његову огромну главу, моје чело опет уз његово. Отворен длан преко његовог капка, други на његовим грудима. Огроман је и прекрасан, а ја га молим за опроштај.

– Немам времена за глупости – каже Елена – зар не схваташ?

У праву је, у праву је. Шта ћемо да радимо сад?

– Готово је – каже, али постоји танана промена у њеном оштом тону. – Где је?

Држим телефон, покушавам да се поставим на њено место.

Шта ме то пита?

– Коњ, Лејла.

– Коњ – кажем, купујући време, покушавајући да схватим ову последњу молбу.

Тражим очајна, у сећањима из Аргентине, место где се налази један коњ који се може загрлити.

– Лејла...

– Да, наравно – кажем. – Да. Имаш ли нешто да забележиш?

– Имам – каже она и чујем звук који потпуно јасно препознајем: гура прозор, отвара га. Звук се потпуно мења. Елена стоји пред двориштем. – Имам све – каже. – Све је овде спремно. Слушам те.

Превео са шпанског

Бранко Анђић